

LENNART HJALMARSSON

Replik till Karl-Erik Eriksson

Ett stort antal nya universitetsämnen har inrättats under senare år. Till dessa nya ämnen hör också fysisk resursteori i Göteborg med Karl-Erik Eriksson (KEK) som främste företrädare och också medförfattare till boken *Sverige 2020*. Eftersom denna bok har recenserats i denna tidskrift ska jag inte försöka mig på en ny recension utan endast, som företrädare för "hjälpvetenskapen" nationalekonomi, kort kommentera KEK:s inlägg.

I boken *Sverige 2020* målar författarna upp sin vision av ett samhälle baserat på förnybara resurser – ett samhälle som av allt att döma framstår som ett ideal-samhälle för författarna. En stor del av boken ägnas åt att bevisa att de resurser som behövs i detta samhälle i stort sett håller sig inom ramen för förnybara resurser. Med en ekonoms krassa språkbruk kan vi säga att författarna ägnar sig åt att bevisa att det som produceras i detta samhälle ligger i en punkt innanför produktionsmöjlighetskurvan. Samtidigt ligger det implicit i författarnas argumentation att detta samhälle också representerar en god hushållning med resurser.

Orsaken till den ringa uppskattning som arbetet medfört bland nationalekonomer är emellertid inte, som KEK tycks tro, att författarna räknar resurser i fysiska enheter istället för i kronor, eller att priser inte existerar i detta samhäl-

le. Kritiken går betydligt djupare och visar också på de svårigheter som ett nytt universitetsämne kan ha att finna en solid grund för analys av samhällsproblem som alternativ till nationalekonomins. Jag vill gärna här kort beröra fyra punkter.

1. Oavsett hur man mäter resursförbrukningen i ett samhälle existerar knapphet och därför är det absolut nödvändigt att klargöra vad som menas med hushållning, slöseri, kostnader m m i detta samhälle. Utan att fastlägga en sådan bas är det nära nog omöjligt för en utomstående att ta ställning till det förnuftiga i alla de förslag som framförs. Utifrån nationalekonomins hushållnings- och kostnadsbegrepp utgör däremot boken en förvirrande läsning. Den innehåller ett stort antal förslag som leder till omfattande slöseri med resurser. Till dessa hör förespråkandet av självtillit – autarki istället för internationell handel.

Man behöver inte förläst sig på "ekonomiläroböckernas schabloner" för att inse de enorma fördelar som den internationella handeln innebär för små länder, även Sverige år 2020.

2. Självtillitsprincipen och avgränsningen från omvärlden betonas framförallt som en viktig princip för jordbruket och som ett medel för reducerad sårbarhet. Författarna inser inte att det är just

genom internationell handel vi kan uppnå en reducerad sårbarhet speciellt ifråga om livsmedelsproduktion. Vid missväxt svälter vi inte längre ihjäl!

3. Det är en missuppfattning att nationalekonomin sätter likhetstecken mellan behov och efterfrågan. Däremot utgår ofta nationalekonomerna i sin analys från att det är de enskilda människorna själva som bättre än de upplysta företrädarna känner till sina egna behov och att vi i stor utsträckning kan överlåta åt människorna själva att inom ramen för sina disponibla inkomster bestämma hur mycket som ska efterfrågas och konsumeras av olika varor och tjänster. I allmänhet tror vi då att konsumenterna först och främst lägger ned sina inkomster på de mest nödvändiga varorna, basbehov i form av mat, kläder och bostad medan inkomstökningar utnyttjas för mera lyxbetonad konsumtion, utlandsresor osv.

I en värld som svälter är behoven närmast oändliga. Men just därför är en god hushållning med knappa resurser nödvändig. En god hushållning kan vara ett

alternativ till den allmänna sänkning av konsumtionen som *Sverige 2020* förespråkar.

4. Däremot instämmer jag helt i KEK:s slutsats att hur det svenska samhället skulle kunna organiseras år 2020 behöver diskuteras mycket utförligare. Om man är emot både marknader och central planering för fördelning av resurser i en ekonomi och för koordinering av alla de miljontals beslut som dagligen fattas, gör man det inte lätt för sig. Här hjälper det inte att lita till nya folkrörelser eller att människorna i detta samhälle är så upplysta att de fattar de riktiga beslut som också leder till ett gott slutresultat för samhället som helhet. Den koordinering som den "osynliga handeln" utför i en marknadsekonomi, måste ersättas med något annat. Det räcker inte med en "självklar förståelse för att man inte ska slösa med naturresurser" och att det "därför inte behövs så mycket av planering". Förnuftiga människor kan bete sig mycket oförnuftigt inom ramen för ett dåligt organiserat ekonomiskt system.